

Dèficits d'inversió en polítiques contra la pobresa infantil

Les dificultats de les famílies amb menys recursos per accedir a un habitatge digne, la prevalença de l'abandonament prematur del sistema educatiu entre els grups d'infants socialment menys afavorits, les desigualtats d'accés a les activitats educatives fora de l'horari lectiu o la correlació entre problemes de salut mental i precarietat socioeconòmica, per posar-ne alguns exemples, són situacions molt vinculades a la pobresa infantil i que impedeixen a molts d'aquests infants exercir efectivament aquests drets bàsics i fugir alhora dels cercles de reproducció de la pobresa al llarg de la seva trajectòria vital.

Les dades evolutives sobre pobresa relativa fetes públiques per l'Institut d'Estadística de Catalunya al final del 2010 evidencien que la infància representa el grup d'edat que més ha vist augmentar la seva precarietat econòmica per l'efecte de la crisi econòmica. Convé recordar que, d'acord amb aquestes dades, la població infantil experimenta un risc de pobresa (23,4%) superior a la població adulta (17,5%), i que aquest risc és encara més alt en determinats col·lectius d'infants (40,9% de les famílies monoparentals, 60,3% de les famílies nombroses, etc.). Són infants que es troben en una situació d'enorme vulnerabilitat a l'hora de fer efectius, en igualtat d'oportunitats, drets bàsics com ara el dret a un nivell adequat de vida, a l'educació o a la salut, reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets dels infants, de compliment obligat a l'Estat espanyol.

La infància és el grup d'edat que més ha vist augmentar la seva precarietat econòmica per l'efecte de la crisi econòmica

Catalunya es caracteritza per uns nivells de despesa en protecció social (17,8% del PIB), en educació (4,2% del PIB) i en salut (7,2% del PIB), sensiblement inferiors als del conjunt de l'Estat espanyol i de la Unió Europea i, respecte a la mitjana europea, aquesta despesa presenta alhora nivells d'eficiència també baixos a l'hora de reduir la pobresa infantil. De fet, si s'analitza la taxa de pobresa relativa abans i després de les transferències socials, la infància és el grup

d'edat que menys redueix el seu risc de pobresa per l'efecte d'aquestes transferències socials. I en part, això s'explica pel fet que a Catalunya els poders públics només destinen l'1% del PIB a polítiques de protecció social adreçades a infància i família (segons dades de 2007), mentre que al conjunt de la Unió Europea aquesta inversió és del 2,0%.

El Síndic suggereix que els poders públics augmentin la inversió en polítiques adreçades a la infància

Val a dir que durant l'any 2010 s'han aprovat plans estratègics, com ara el Pla d'acció per a la inclusió i la cohesió social a Catalunya 2010-2013, el Pla estratègic de serveis socials de Catalunya 2010-2013 o el Pla director d'infància i adolescència de Catalunya 2010-2013, que, si bé poden no ser específics d'infància o poden no posar l'accent en les situacions de pobresa infantil, han de permetre reforçar la cobertura de les polítiques de transferències econòmiques i de provisió de serveis adreçades a aquest col·lectiu.

En el marc de les queixes rebudes a aquesta institució, el Síndic insisteix sobre la necessitat de fer un esforç més gran en ajuts per infant a càrrec, en beques per a l'estudi o de menjador escolar, en ajuts per a activitats extraescolars, en ajuts per a infants amb discapacitat, etc., i també en la provisió d'oferta d'escoles bressol, de formació professional, de centres oberts, de centres de salut mental infantils i juvenils (CSMIJ), de centres de desenvolupament infantil i atenció primerenca (CDIAP), etc.

Precisament, encara que sigui ocasionalment, els dèficits d'inversió poden arribar a provocar que infants de famílies en situació de precarietat econòmica siguin derivats a serveis de protecció de la infància per presumpte desemparament, quan la precarietat econòmica de la família podria ser atesa pels serveis socials d'atenció primària en un context de despesa pública més alta. Malgrat que la privació material no hauria de ser un motiu per a la presa de mesures de protecció que incloguin l'atenció dels infants en un recurs alternatiu a la seva família d'origen, algunes queixes rebudes a aquesta institució evidencien que aquesta és una circumstància que es produeix.

El Síndic recorda que els poders públics estan obligats a prestar una protecció especial a la infància, especialment als col·lectius més afectats per les situacions de pobresa, i que les transferències socials, en provisió de serveis i en prestacions econòmiques, conformen l'instrument bàsic per combatre l'impacte de la pobresa entre els infants. Malgrat que ens trobem en un període de contenció de la despesa pública per l'efecte de la crisi econòmica, el Síndic planteja que les restriccions pressupostàries no afectin la garantia de la igualtat d'oportunitats en l'àmbit de la infància. Ans al contrari, insisteix que,

especialment en el context de crisi actual, i com a conseqüència de la major vulnerabilitat de la infància en els períodes de recessió econòmica, els poders públics haurien d'augmentar la inversió en polítiques adreçades a la infància. De fet, l'activitat del Síndic constata que hi ha àmbits en què, respecte a l'any anterior, i malgrat l'augment de necessitats i demandes, les administracions afectades han reduït la seva despesa. És el cas, per exemple, de la reducció el 2010 de la partida extraordinària que el Departament d'Educació va destinar l'any 2009 a complementar les beques de menjador escolar.

Queixa 04918/2010

La persona interessada exposa que forma part d'una família monoparental amb cinc fills a càrrec, un dels quals amb un grau de discapacitat del 53%, i que només ingressa una prestació d'atur de 426€ mensuals. Lamenta no disposar de recursos suficients per sufragar les quotes corresponents a llibres i material escolar (ni tampoc les de l'AMPA per beneficiar-se de descomptes amb relació a aquest material), ni tampoc les quotes de menjador escolar per als seus dos fills.

Pel que fa als llibres, les quotes no queden cobertes per ajuts de l'Administració educativa, ja que els seus fills estan escolaritzats a educació infantil de segon cicle, una etapa no obligatòria. Pel que fa al menjador escolar, la persona interessada ha pogut percebre ajuts de menjador escolar del consell comarcal corresponent, encara que aquests ajuts són parcials i no suficients per garantir l'accés al servei dels seus dos fills.

Davant d'aquesta situació, l'ajuntament corresponent atorga ajuts complementaris de menjador escolar, ajuts per al pagament de la quota de l'AMPA i ajuts per a la socialització de llibres escolars, que comporta una reducció del cost del material.

Amb tot, aquests ajuts són concedits un cop el curs ja ha començat. De fet, el centre escolar va recordar a la persona interessada que les famílies han de fer-se càrrec de les despeses mentre la concessió de les beques no estigui notificada. I això dificulta que els fills de la persona interessada puguin començar el curs amb normalitat.

En el marc de la seva resolució, el Síndic recorda a les administracions implicades que, en cas que l'AMPA o el centre no assumeixin aquests costos de manera subsidiària, i en cas que l'atorgament dels ajuts es faci un cop iniciat el curs, això comporta l'exclusió de l'alumnat amb més dificultats econòmiques de l'escolarització en condicions d'igualtat. I és en aquest sentit que demana que es valori si el procediment previst en la concessió dels ajuts permet compensar suficientment les situacions de desigualtat social.